

KUMOROVITZ L. Bernát

I. Lajos király (1365. évi) lovaggá avató és pallosjogot adományozó oklevele

Gömör megye szolgabírái előtt Tornalján, 1416. április 27-én az alispán a néhai Feledi János vajda fia: Leusták ellen vádat emelt azért, mert birtokán egy tolvaj által elengedett kóbor lovat fogott el és a maga számára tartott meg, noha az őt illette volna meg. Az alperes ügyvédje a bíróság előtt azt felelte, hogy a ló esete igaz ugyan, de az elkóborolt jószág nem az alispánt illeti, mert megbízójának joga van birtokain tolvajokat, rablókat és más gonosztevőket elfogni, megbüntetni, vagy kivégeztetni. Amikor pedig a szolgabírák az alispán javára akartak ítéletet hozni, az ügyvéd bemutatott egy királyi parancslevelet, mely a pernek a királyi kúriába való áttételét rendelte el, s elbírálását Perényi Péterre, az országbíróra bízta, aki előtt az alperes képviselője — annak bizonyítására, hogy megbízójának joga volt mindarra, amit védelmére a szolgabírák előtt felhozott —, bemutatta Lajos királynak a háborúból való visszatértekor, 1365. július 3—án, Temesvárt kiállított és titkos pecsétjével megerősített következő tartalmú oklevelét:

Nos Lodouicus dei gratia rex Hungarie memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis, quod quia fideles nostri dilecti milites magistri Johannes et Desew, filii Benedicti de Kopalya, nuperrime nostro exercitui moto adversus certos rebelles et infideles nostros de regno nostro Bolgar[i]e, quod olim a regimine et iurisdictione sancte regni Hungarie Corone, cui rationaliter subdebatur, per tacendos nonnullorum infidelium Bulgarorum versutias habebatur malitiose alienatum, cum decenti et iuxta sui status exigentiam sufficienti saggitarie et etiam armate sue gentis quantitate personaliter adherentes, nobis et dicte sancte Corone in aquisitione seu obtentione civitatis et totius districtus Widiniensis dicti regni nostri Bulgarie gratos et fideles exhibuerunt famulatus corpora sua cum gravi vulnerum susceptione et sanguinum suorum effusione pro incremento regii nostri honore periculis incompassibiliter exponendo, ubi etiam titulum militaris dechoris inter ceteros diversarum nationum ipsius nostri exercitus viros strenuos et victores digne et honorifice ambo suscipere meruerunt. Igitur nos, qui ex innata nobis regali clementia tantorum nobis et predictae

sancte Corone fideliter et diligenter famulantium fidelitates et servitia animo metiri solemus pietatis, consideratis eorundem magistrorum Johannis et Desew fidelium militum nostrorum premissis servitiis et laude dignis meritis. ratione quorum licet multo plura mererentur, in aliqualem tamen huiusmodi fidelitatum et servitiorum suorum recompensam eisdem magistris Johanni et Desew de plenitudine regie nostre potestatis et gratia speciali duximus annuendum, ut ipsi in omnibus et singulis eorum possessionibus, quas nunc haberent, vel adhuc iusto titulo habituri essent, nulla penitus excepta, ubi videlicet eorum placuerit voluntati, patibulum erigendi et alia quelibet tormentorum ingenia ordinandi, fures etiam et latrones, ac alios quoslibet malignos homines, quos in suis possessionibus aut earum aliquibus seu terris eorundem in publico maleficos apprehendere poterunt, capiendi, iudicandi, suspendi, decapitandi, dimembrandi, mutilandi, cremandi et aliis penis secundum demeritorum ipsorum exigentiam plectendi liberam et securam ex presenti nostra regia annuentia perpetuis temporibus habeant facultatem in filios filiorum suorum, heredumque per heredes, harum sub secreto nostro sigillo testimonio litterarum, quas maiori nostro sigillo privilegialiter emanari faciemus, dum fuerint nobis reportate. Datum in Themesuar, in nostra de predicto exercitu reversione, feria quinta proxima post festum beatorum Petri et Pauli apostolorum anno domini M^{mo} trecentesimo sexagesimo quinto.*

Mai lelőhelye: OL DL 5405

Mivel a felperes ügyvédje kijelentette, hogy ügyfele nem elégszik meg Lajos király titkospecsétes oklevelével, hanem megerősített (privilegiális) példányának bemutatását kéri, az alperes procuratora pedig megbízója nevében azt felelte, hogy ezt egy későbbi terminuskor fogja megtenni, az országbíró a kért oklevél bemutatását október 6—ra halasztotta.

* KURCZ Ágnes: *Lovagi kultúra Magyarországon a 13-14. században* című, 1976-ban vitára bocsátott kandidátusi értekezésében (megjelent: Bp., 1988) azt írja (p. 136), hogy „... a felővezés fogalma, szokása Magyarországon a 14. században sem honosodott meg. Még az udvari lovagok körében sem képzelhető ez el, ha egyetlen érdemfelsorolás, egyetlen kancelláriai titulus sem emlékezik meg róla.” Lajos királynak 1365. évi oklevelét éppen akkortájt fedeztem fel, s az 1976. április 15—én (kórházban) megtartott vitán, mint a bíráló bizottság tagja, rendelkezésére bocsátottam. Adatközlésemet az ő emlékezetének szentelem.

Zusammenfassung

Bernát L. Kumorovitz: Die Urkunde von dem König Lajos I. über die Schwertleite und Gerichtsbarkeit (*jus gladii*) aus dem Jahre 1365

In einem Gerichtsverfahren im Komitat Gömör 1416 hat sich der Beklagte darauf berufen, dass er das Recht besitze, auf seinem Grundbesitz Diebe, Räuber und andere Verbrecher festzunehmen, zu verurteilen sogar hinrichten zu lassen. Der Prozess wurde in der königlichen Kurie von dem Landesrichter (*Judex Curiae*) weitergeführt, wo der Vertreter des Beklagten eine Urkunde des vom Kriege heimgekehrten Königs Lajos I. von 3. Juli 1365 präsentierte. Laut dieser Urkunde, die mit dem königlichen Geheimsiegel bekräftigt wurde, war der Beklagte mit den von ihm erwähnten Rechten ausgestattet. Der Klageanwalt verlangte aber die Vorlegung der privilegierte Urkunde. Zu dieser Angelegenheit wurde von dem Landesrichter ein anderer Termin am 6. Oktober festgesetzt.

Diesmal wurde die mit dem Geheimsiegel bekräftigte Urkunde veröffentlicht, die betreffs der Umgürtens einen wesentlichen Beitrag zu der Monographie von Ágnes Kurcz (*Ritterliche Kultur in Ungarn, Budapest, 1988.*) liefert.